

פרשת שמות - לחשוב מחוץ לקופסא

למה משה?

10. דברים רבה (וילנא) פרשת ואתחנן פרשה ב
אמר לו הקדוש ברוך הוא מי שהודה בארצו נקבר בארצו ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו, יוסף הודה בארצו מנין גבירתו אומרת (בראשית לט) ראו הביא לנו איש עברי וגוי ולא כפר אלא (שם / בראשית/ מ) גנב גנבתי מארץ העברים נקבר בארצו מנין שנא' (יהושע כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו מארץ מצרים קברו בשכם את שלא הודית בארצך אין אתה נקבר בארצך כיצד בנות יתרו אומרות (שמות ב) איש מצרי הצילנו מיד הרועים והוא שומע ושותק לפיכך לא נקבר בארצו.

11. שמות פרק ב פסוק כג

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבְרָה וַיִּעְקְרוּ וַתַּעַל שְׁעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֶבְרָה: רשב"ם

(כג) ויהי זימים הרבים ההם – לאחר שהרג משה את המלכי וזקק פרעה מלך מצרים להרוג את משה ויצר מפרנו עד שהיה עתה בן שמונים שנה כשליצבד הק' עמו וימת עתה מלך [ומלכים] שהיה מבקש להורגו וישראל נלחמו עד עתה ורעה הק' צעניים ומשה היה רועה וגוי ונראה לו הק' וכוונה לשוב למצרים ולא היה משה רועה כי היה מתיירא עד שאמר לו הק' כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך, זה פרעה שמת. ולכך הוא אומר וימת מלך מצרים להעיד על מה שאמר הק' כי מתו כל האנשים המבקשים וגוי. כמו והס הוא אזי כנען:

12. שיג ושיח חלק א עמוד 150

על פי קורות חייו .... משה אינו חלק מבנ"י. מה הוא כן? יש שתי תשובות אפשריות. הראשונה: משה הוא נסיד מצרים. בת פרעה אימצה אותו כשהיה תינוק. הוא גדל בארמון המלוכה. הוא היה לבוש כמצרי נראה כמצרי ודיבר כמצרי. כשהציל את בנות יתרו מתגרת ידם של רועים בריונים הן סיפרו לאביהן בבית: "איש מצרי הצילנו". אפילו שמו, משה, ניתן לו ביד בת פרעה .... התשובה השנייה שמשה הוא מדייני. כי אף כל פי שחונך כמצרי, הוא נאלץ לעזוב את מצרים. הוא קבע את ביתו במדיין, התחתן עם אשה מדיינית ושמה ציפורה, בתו של כהן מדייני, והסכים לשבת שם ולחיות חיי רועים שלווים. אנו נוטים לשכוח שמשה בילה שם שנים רבות. הוא עזב את מצרים כאיש צעיר, ואילו בתחילת שליחותו, כשדיבר לראשונה אל פרעה היה בן שמונים שנה. ככל הנראה חי את רובם המכריע של חייו הבוגרים במדיין, הרחק מבני ישראל והרחק מן המצרים.

היתרון של מי שבא מבחון

13. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יג עמוד א

כיון שהגיעו למערת המכפלה, אתא עשו קא מעכב, אמר להן: ... איהו קברה ללאה ברדידה, והאי דפייש דידי הוא. אמרו ליה: ובינתה. אמר להו: נהי דזביני בכירותא, פשיטתא מי זביני? אמרו ליה: אין, דכתיב: בקברי אשר כריתתי לי, וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוודק: אין כירה אלא לשון מכירה, שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה. אמר להו: הבו לי איגרתא, אמרו ליה: איגרתא בארעא דמצרים היא. ומאן ניוול? ניוול נפתלי, דקליל כי איילתא .... חושים בריה דדן תמן הוה ויקירין ליה אודניה, אמר להו: מאי האי? ואמרו ליה: קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים. אמר להו: ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון? שקל קולפא מחייה ארישיה, נטרין עיניה ונפלו אכרעא דיעקב, פתחינהו יעקב לעיניה ואחיך

14. שיחות מוסר מאמר יא

אכן, נראה הביאור בזה, שכל בני יעקב ובני בניו הנלוים עמו, כיון ששמעו את ערעורו של עשו על מקום הקבורה, החלו נושאים ונותנים עמו והשיבו לו על כל טענותיו כמבואר בגמרא, ואדהכי והכי התרגלו למצב ושוב לא חשו בבזיון שבדבר, ברם חושים בן דן שהיו אזניו כבדות לא שמע את אותן טענות שקדמו, וכיון שראה פתאום את יעקב מוטל בבזיון, מיד בערה בו קנאת כבוד אבי אביו, "שקל קולפא מחייה ארישיה".

1. שמות פרק ב פסוק י

וַיְגַדֵּל הַיְגֹדֵל וַתְּבַאֲהוּ לְבַת פְּרֹעֶה וַיְהִי לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַיָּמִים מִשִּׁיתָהוּ: העמק דבר

ותקרא שמו משה. ראיתי בשם הרב ר' שמואל נ"י במדינת בעהיים, דבלשון מצרי תיבה זו כצורתה משמעו ילד, וילד המלך נקרא במדינה הילד, באשר הוא ולד יולד למדינה, והוא ביאור נכון, ופירשה הטעם שהוא ילד שלה. כי מן המים משיתהו. הרי הוא כאלו נטבע במים, ואין לאביו ואמו חלק בו, ואני אם הילד.

2. ויקרא רבה (וילנא) פרשת ויקרא פרשה א סימן ג

י' שמות נקראו לו למשה, ירד, חבר, יקותיאל, אביגדור, אבי סוכו, אבי זנוח, רבי יהודה ברבי אלעאי אמר אף טוביה ... אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה חייך מכל שמות שנקרא לך איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה ותקרא שמו משה, ויקרא אל משה....

3. שמות פרק ב פסוק יא

וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיְגַדֵּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אֶזְרָא וַיִּרְא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרֵי בֹכָה אִישׁ עֹבְרֵי מַאֲזִיזֵי: רשב"ם

ויגדל משה – והלא כבר כתיב ויגדל הילד אמר רבי יהודה צרכי אלעאי הראשון לקומה והשני לגדולה. שמינה פרעה על ציתו:

4. שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א

ויהי בימים ההם ויגדל משה, בן עשרים שנה היה משה באותה שעה, ויש אומרים בן ארבעים.

5. רמב"ן שמות פרק ב פסוק יא

וטעם ויצא אל אחיו - כי הגידו לו אשר הוא יהודי, והיה חפץ לראותם בעבור שהם אחיו. והנה נסתכל בסבלותם ועמלם ולא יכול לסבול ולכן הרג המצרי המכה הנלחץ:

6. שמות פרק ב, יג-יד

(יג) וַיֵּצֵא בָּיּוֹם הַשִּׁנִּי וְהָיָה שְׁנֵי אָנָשִׁים עֹבְרִים זָעִים וַיֹּאמֶר לְרִשְׁעֵי לְמָוֶה תִּפְּהָ רַעַף: (יד) וַיֹּאמֶר בִּי שְׁמֹרָה לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל עֲלֵינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֲתָהּ אֹמֵר כְּאִשֶׁר הִרְגָתָ אֶת הַמִּצְרִי וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נִדְרַע הַדָּבָר: רשב"ם

אכן נודע הדבר – כמשמעו. ומדרשו נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל צדעים אומות להיות נדלים בצעזעות פחד, אבל רואה אני שהס לאויים לכך:

7. כלי יקר שמות פרק ב פסוק יד

והאמת אינו כן שאדרבה ישראל נגאלו בזכות שלא היה בהם לשון הרע, ורק שנים אלו היו בעלי לשון הרע ופרסמם הכתוב דוגמת שלומית בת דברי שפרסמה הכתוב:

8. שמות פרק ב, טו

(טו) וַיִּשְׁמַע פְּרֹעֶה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֶשׂ לְהַרְגֵּת אֶת מֹשֶׁה וַיִּבְרָחוּ מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרֹעֶה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר: רשב"ם

וישג בלחץ מליו – נתעכב סם, כמו (בראשית לו א) וישג יעקב:

9. שמות פרק ב, טז-כא

(טז) וּלְכַהֵן מִדְיָן שִׁבְעַת בָּנוֹת וַתְּבַאֲנָה וַתִּתְּקַן וַתִּמְלֹאנָה אֶת הַרְהֹטִים לְהַשְׁקִיתָ זָאֵן אֲבִיהֶן: ... (יז) וַתְּבַאֲנָה אֶל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר מִדְיָן מִהֲרַתֵּן בָּא הַיּוֹם: (יט) וַתֹּאמְרוּן אִישׁ מִצְרֵי הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרַעִים וְגַם דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁקֵן אֶת הַצֹּאן: (כא) וַיֹּאֶל מֹשֶׁה לְשִׁבְתָּ אֶת הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת צִפְרָה בְתוּוֹ לְמִשְׁהָ:

בסבלותם". אלה הם אחיו. ואת אחיו הוא מבקש. אולי הוא נראה כמצרי, אבל הוא ידע ששורש מהותו אחר.

להזהר ממרובעות שנובעת משטיפת מוח

22. בראשית פרק מז

(יז) ונתתם השנה ההוא ויבאו אֵלָיו בְּשֵׁנֵי הַשָּׁנִית ויאמרו לו לא נִכְוֹד מֵאֲדָנִי כִּי אִם תֵּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֵל אֲדָנִי לֹא נִשְׁאָר לִפְנֵי אֲדָנִי בְּלֹתֵי אִם גְּוִיַתְנוּ וְאֲדָמְתָנוּ: (ט) לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם אֲנֹחְנוּ גַּם אֲדָמְתָנוּ קָנָה אֶתְנוּ וְאֵת אֲדָמְתָנוּ כְּלוּם וְנָהִי אֲנֹחְנוּ וְאֲדָמְתָנוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה וְתָן זֶרַע וְנֹזְזֵה וְלֹא נָמוּת וְהֵאֲדָמָה לֹא תִשָּׁם:

23. שמות פרק ב פסוק ה

וּתְרַד בֵּית פְּרַעֲהָ לְרֹזוּץ עַל הַיָּאֵר וְנִעְרַתֶּיהָ הִלְכַת עַל יַד הַיָּאֵר וְתִרְאֵה אֶת הַתְּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וְתִשְׁלַח אֶת אֲמִיתָה וְתִקְוֶה: ... (ו) וְתִפְתָּז וְתִרְאֶהוּ אֶת הַיָּלֵד וְהִנֵּה זָעַר בְּכַף וְתִזְמַל עֲלָיו וְתֹאמַר מִיִּלְדֵי הָעֵבְרִים זֶה: וְיִגְדַל הַיָּלֵד וְתִבְאָהוּ לִבֵּית פְּרַעֲהָ וְיִהְיֶה לָהּ לְבֶן וְתִקְרָא שִׁמּוֹ מֹשֶׁה וְתֹאמַר כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ:

אור החיים

(י) ותקרא שמו וגו' ותאמר וגו'. הנה תמצא שינוי בקריאת שם יצחק ויעקב והשבטים כי לכולם יקדים טעם השם ואחר כך השם, ביצחק (בראשית כא ו') כל השומע יצחק וגו' ותקרא שמו יצחק... מה שאין כן בקריאת שמו של משה הקדים הזכרת שמו ואחר כך טעם השם... או ירצה הכתוב לומר כי זאת האשה העלימה טעם השם שלא יתגלה לכל לצד כי המעשה היה הפך רצון כל עמה להציל אותם שהם גזרו עליהם להשליכם ליאור והיא תבטל עצתם לרע להם לזה לא פרסמה טעם השם אלא קראתו סתם בלא טעם והכתוב מודיע טעמה שקראתו כך הוא לצד שאמרה כי מן המים:

24. ספורנו שמות פרק ב פסוק י

ותאמר כי מן המים משיתיהו. הטעם שקראתיו משה להורות שימלט את אחרים הוא, כי אמנם משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם, וזה לא היה כי אם בגזירת עירין כדי שימלט הוא את אחרים:

תורת ישראל דורשת מהאדם לחשוב

25. דברים פרק יז פסוק יא

עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵךְ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָךְ תִּעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יְמִין וְשְׂמָאל: רש"י (יג) ימין ושמאל – אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין

26. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף לא עמוד א

אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא: ואימא הוכח – חדא זימנא, תוכיח – תרי זמני? – אמר ליה: הוכח – אפילו מאה פעמים משמע, תוכיח – אין לי אלא הרב לתלמיד, תלמיד לרב מנין – תלמוד לומר הוכח תוכיח, מכל מקום.

27. רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה ז

הרואה חברו שחטא או שהלך בדרך לא טובה מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך

28. לחם משנה הלכות דעות פרק ו הלכה ז

ויס לקלקל צדקו כדכתיב וכו' למה לא הזכיר זה לאפילו תלמיד לרב.

29. משנה למלך הלכות דעות פרק ו

הל"מ הקשה על הר"ם אמאי לא הביא דין זה דאפילו תלמיד לרב. ול"נ דס"ל דלאו למימרא דיוכיח התלמיד לרבו כאשר ידבר איש אל רעהו אלא היינו לומר דכשרואה אותו עובר על ד"ת אומר לו למדתנו רבינו כך וכך וזה כבר כתבו הר"ם פ"ה מה' ת"ת דין ט'

15. אבן עזרא שמות פרק ב

ומחשבות השם עמקו, ומי יוכל לעמוד בסודו, ולו לבד נתכנו עלילות. אולי סבב השם זה שיגדל משה בבית המלכות להיות נפשו על מדרגה העליונה בדרך הלימוד והרגילות, ולא תהיה שפלה ורגילה להיות בבית עבדים. הלא תראה, שהרג המצרי בעבור שהוא עשה חמס. והושיע בנות מדין מהרועים, בעבור שהיו עושים חמס להשקות צאנן מהמים שדלו. ועוד דבר אחר, כי אלו היה גדל בין אחיו ויכירוהו מנעוריו, לא היו יראים ממנו, כי יחשבוהו כאחד מהם. בסוף

16. שמות פרק ב פסוק א

וַיִּכַּף אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקְחוּ אֶת בֵּית לְוִי: חזקוני

עמרם גדול הדור היה כיון שראה את גזרת פרעה גרש את אשתו עמדו כולם וגרשו נשותיהם אמרה לו מרים אבא גזרתך קשה משל פרעה שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזר על הזכרים ועל הנקבות. פרעה לא גזר אלא בעוה"ז ואתה גזר בעולם הזה ובעולם הבא. והלך עמרם והחזיר את אשתו והחזירו כולם את נשותיהם.

17. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ה עמוד ב

רבי חייא בר אבא חלש, על לגביה רבי יוחנן. אמר ליה: חביבין עליך יסורין? אמר ליה: לא הן ולא שכרן. אמר ליה: הב לי ירך! יהב ליה ידיה ואוקמיה. רבי יוחנן חלש, על לגביה רבי חנינא. אמר ליה: חביבין עליך יסורין? אמר ליה: לא הן ולא שכרן. אמר ליה: הב לי ירך! יהב ליה ידיה ואוקמיה. אמאי? לוקים רבי יוחנן לנפשיה – אמרי: אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים.

גם לבא מבחוץ חייב שתהיה נגיפה

18. שמות פרק ב פסוק יא

וַיְהִי בַּמַּיִם הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיִּצַּא אֶל אֲזִיזֵי וַיִּרְא בְּסִבְלָתָם וַיִּרְא אִישׁ מִצְרֵי מִכָּה אִישׁ עֲבָרֵי מֵאֲזִיזֵי: רמב"ן

וטעם ויצא אל אחיו - כי הגידו לו אשר הוא יהודי, והיה חפץ לראותם בעבור שהם אחיו. והנה נסתכל בסבלותם ועמלם ולא יכול לסבול ולכן הרג המצרי המכה הנלחץ:

19. שמות פרק יח, ב-ד

(ב) וַיִּקְחוּ וַיִּתְּרוּ וְזִתְּן מֹשֶׁה אֶת צַפְרָה אִשְׁתּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: (ג) וְאֵת שְׁנֵי בָנָיָהּ אֲשֶׁר שָׁם הָאֲזוּד גִּרְשָׁם כִּי אָמַר יְרֵ הָיִיתִי בְּאֶרֶץ צִפְרָיִם: (ד) וַיִּשֶׁם הָאֲזוּד אֱלִיעֶזֶר כִּי אֶלְקִי אֲבִי בְּעֹרֵי וַיִּצְלַנִי מִיָּד בְּפָרְעָה: חזקוני

(ד) ושם האחד אליעזר אף על פי שהוא בן שני כתוב בו האחד. לפי ששמו נקרא על מאורע ראשון שאירע לו שעליו ברח ממצרים ונדמה לו כאילו הוא ראשון.

20. אור החיים שמות פרק ב

בארץ נכריה לצד שהיה חוץ מאחיו ובית אביו:

21. שיג ושיח עמוד 151

איזו סגולה היתה בו שבשלה ידע אלוקים שהוא האיש הנכון? רמז אחד נמצא בשם שנתן לבנו הבכור, הוא קרא לו גרשם כי אמר, "גר הייתי בארץ נכריה". מתברר שמושה לא הרגיש בבית במדיין. שם הוא גר, אך להרגשתו הוא עדין גר ונכרי. הוא נמצא במדיין – אך בהכרתו אינו מדייני. אבל הרמז נמצא בפסוק מוקדם יותר, הפסוק המתאר את נסיבות התערבותו במריבות במצרים והעברים. "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא

הפסוק משה נקרא כך על שם הפעולה "משיתוהו", אך הנצי"ב מברך שבלשון מצרי תיבה זו כצורתה משמעו ילד. כוונת בת פרעה בשם זה לומר שהוא בן שלה ולא של הוריו הביולוגים, כי מן המים משיתוהו והרי הוא כאלו טבע במים ואין לאביו ולאמו חלק בו. זה השם שבת פרעה נתנה למשה רבנו, אך האם הוריו של משה לא נתנו לו שם? הרי ביום השמיני משה היה בבית הוריו. מן הסתם ערכו לו ברית (אמנם נולד מהול אבל הקזת דם ודאי עשו לו), וכי בברית לא נתנו לו שם? במדרש מבואר שלא רק שנתנו לו שם אלא נתנו עשרה שמות: ירד, חבר, יקותיאל, אביגדור... וכו'. אם כן מדוע מכל השמות, משה רועה ישראל נקרא דווקא בשם שנתנה לו בת פרעה? שם שעל פי פירוש הנציב בא לבטא את החיבור לאם המצרית המאמצת ואת הנתק מהוריו הביולוגים. תשובה לשאלה זו נקבל רק בסוף השיעור, כעת נמשיך להקשות עוד קושיא.

3-5 – ראינו שלאחר שמשה גדל וסיים את תקופת ההנקה הוא עובר לגדול בבית פרעה. לאחר שהתורה אומרת "ויגדל הילד" היא חוזרת ואומרת "ויגדל משה". רש"י מקשה לשם מה התורה אומרת "ויגדל משה" הרי כבר נאמר "ויגדל הילד"? אלא שה"ויגדל" הראשון מדבר על גדילה פיזית וה"ויגדל" השני על גדילה של גדולה "שמינהו פרעה על ביתו". בן כמה היה משה שפרעה מינה אותו למשמש הראשי? במדרש מובאת מחלוקת אם בשעה שמשה יצא אל אחיו הוא היה בן עשרים או בן ארבעים. בין אם נאמר כך ובין אם נאמר כך נמצא ששנים רבות משה רבנו מנותק מעמו. הוא גדל בארמון וכל כך מצא חן בעיני פרעה ואנשיו, עד שממנים אותו להיות הממונה על בית פרעה. עד גיל עשרים או ארבעים משה גדל בתודעה שהוא מצרי, לא היה לו כל מושג שהוא יהודי. ראינו לדבר רואים מדברי הרמב"ן שמפרש שמה יוצא אל אחיו "כי הגידו לו אשר הוא יהודי, והיה חפץ לראותם בעבור שהם אחיו". כלומר שעד אז משה לא ידע שהוא יהודי, שהרי אם היה יודע היה מיד יוצא לראותם.

6-7 – משה יוצא ביום הראשון "וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו", משה בודק שאיש לא מסתכל "ויך את המצרי ויטמנהו בחול". "ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך". הפעם זה לא היה כל כך קל. שני האנשים שרבו ביניהם היו דתן ואבירם בעלי מריבה קבועים. לאחר שמשה מוכיח את הרשע ואומר "למה תכה רעך", הרשע משיב: "מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי?!". משה שומע את הדברים ותגובתו: "אכן נודע הדבר". רש"י במקום מפרש שמה תמה מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות עד שנענשו להיות נרדים בפרך, אך כעת נודע לו הדבר שהם ראויים לכך משום שהם מדברי לשון הרע. נעצור ונשאל מי אלו השני האנשים האלו שמהם מסיק מהם מסקנה על כלל ישראל? דתן ואבירם. האם מדתן ואבירם ניתן להסיק מסקנה על כלל ישראל? הכלי יקר עונה תשובה ברורה: "והאמת אינו כן שאדרבה ישראל נגאלו בזכות שלא היה בהם לשון הרע ורק שנים אלו היו בעלי לשון הרע ופרסמם הכתוב". אם כן, מדוע משה לא עושה ברור מעמיק יותר לפני שהוא מסיק מקנות קשות? אולי משום הנתק שיש בינו לבין העם? אולי משום שהוא לא מרגיש מחויב?

30. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

ההוא צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה (סיוולאין עליו סמועות רעות). אמר רב יהודה: היכי ליעביד? לשמתיה – צריכי ליה רבנן, לא לשמתיה – קא מיתחיל שמא דשמאי. אמר ליה לרבה בר בר חנה: מידי שמיע לך בהא: אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבא-ות הוא אם דומה הרב למלאך ה' – יבקשו תורה מפיו. ואם לאו – אל יבקשו תורה מפיו. שמתיה רב יהודה. לסוף איחלש רב יהודה, אתו רבנן לשיולי ביה, ואתא איהו נמי בהדיהו. כד חזייה רב יהודה חייד אמר ליה: לא מסתייד דשמתיה לההוא גברא אלא אחוכי נמי חייד ביי? אמר ליה: לאו בדידך מחייכנא אלא דכי אולינא לההוא עלמא בדיחא דעתאי דאפילו לגברא כוותך לא חניפי ליה

חשיבה מחוץ לקופסא אצל האדם מול עצמו

31. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת תולדות פרשה סז

ויאמר עשו בלבו הרשעים ברשות לבם שני אמר נבל בלבו (תהלים יד א), ויאמר עשו בלבו, ויאמר ירבעם בלבו, ויאמר המן בלבו, אבל הצדיקים לבם ברשותם שני וחנה היא מדברת על לבה...

32. שפתי חיים אמונה ובחירה חלק ב עמוד כא

לב האדם הוא מקום התשוקה והרצונות "הלב והעיניים הם מרגלים לגוף, ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות. הרשע הוא ברשות לבו, דמיונו מוליכו שובב בדרך לב רצונו, ולפי רצונותיו ותאותיו משעבד את שכלו כדי להתאימו עם רצונותיו, אפילו ברצונות הנוגדים את הגיון השכל. מאידך "צדיקים לבן ברשותן", הם שולטים על משכן הלב - הרצונות, ומשעבדים את הלב להנהגת השכל, וכפי הנהגת השכל מתאמים ומכוונים את רצונות הלב.

סיכום

פרשת שמות - לחשוב מחוץ לקופסא

למה משה?

1-2 - ספר שמות פותח בסגירת התקופה של יוסף ואחיו - "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא". בנ"י משתקעים במצרים "וירבו ויעצמו במאד מאד" עד ש"ותמלא הארץ אותם". בנ"י משנים את המאזן במצרים ובהנהגה מתחיל חשש "פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ". גזירת "ועבדום ועינו אותם" מקבלת ביטוי מעשי. כל המצב התהפך מן הקצה אל הקצה. ממצב בו עם ישראל יושב בארץ גושן בכי טוב, פתאום הופך לעם של עבדים. גזרות קשות נגזרות על עם ישראל. אחת הגזירות היא גזירת "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו". יוכבד יולדת את משה רבנו בגיל מופלג - 130. משה נולד לאחר ששה חודשי הריון ויום אחד. כיון שהמצרים מנו את החדשים ליוכבד מיום שעמרם החזיר אותה (לאחר גזירת "כל הבן", עמרם גירש את יוכבד כדי לא ללדת ילדים. לאחר תוכחת מרים "שאמרה לו גזרתך קשה משל פרעה, אם פרעה גזר על הזכרים ואתה גם כן על קשה משל פרעה, יכלה יוכבד להצפינו שלושה ירחים, אך לאחר מכן "ולא יכלה עוד הצפינו". יוכבד לוקחת "תבת גומא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאור". בת פרעה יורדת לרחוץ על היאור "ותרא את התבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה". היא פותחת את התבה "ותראהו את הילד והנה נער בכה ותחמול עליו...". משה מסרב לינוק מנשים מצריות. מרים אחות משה מציעה לבת פרעה "האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות ותינק לך את הילד?". בת פרעה משיבה לה: "לכי", מרים הולכת וכמובן מוצאת כמינקת את יוכבד אם משה. יוכבד מגדלת את משה שנתיים וכש"ויגדל הילד ותבאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתוהו". על פי פשט

לא היה ראוי לחפש מישהו שנמצא במצרים וחווה את הקושי או לכל הפחות רואה יום את הקושי ומבין את המצוקה (שבט לוי לא השתעבד) כדוגמת עמרם ואהרון?

היתרון של מי מבחון

13-14 – בגמרא סוטה מסופר שבשעה שבאו בני יעקב למערת המכפלה לקבור את אביהם, נעמד עשו בפתח המערה ומנע מהם לקבור את יעקב בטענה שהחלקה ליד לאה שייכת לו. האחים טענו שהוא מכר את החלקה ליעקב, אך עשו טען שהוא אומנם מכר את הבכורה אבל את החלקה לא מכר. האחים טענו שיש להם שטר מכירה אבל הוא במצרים ועשו השיב שיש לו סבלנות לחכות ושילכו להביאו. השבטים שולחים את נפתלי שהוא קל רגלים וממתינים עד שנפתלי ישוב עם השטר. אחד האנשים שהיו במעמד הזה היה חושים הבן של דן. חושים היה כבד שמיעה ולא הצליח לשמוע ולהיות שותף בדיון של האחים עם עשו. מאידך הוא לא מבין למה הקבורה מתמהמהת ויעקב מוטל בביזיון. ניגש חושים אל האחים ומברר מה קורה, האחים צועקים לו באוזן שעשו מעכב את הקבורה וצריך להמתין עד שנפתלי ישוב ממצרים. חושים לא מתבלבל ושואל שאלה רטורית: "האם עד שנפתלי ישוב ממצרים סבא יהיה מוטל בביזיון?! חושים לא מחכה לתשובה אלא לוקח מקל ונותן לעשו בומבה בראש, המכה היתה בעוצמה של טיל שיוט והראש של עשו מתנתק מהגוף ובכך נפתרה הבעיה....."

מבאר ר' חיים שמואלביץ שהיחיד שחשב על הפתרון המהיר היה חושים דווקא משום שהיה כבד שמיעה. האחים נכנסו למשא ומתן עם עשו, עשו טוען והם משיבים, לאט ולאט הם התרגלו למצב שיעקב מוטל בביזיון, רק חושים שלא היה שותף למשא ומתן ופתאום ראה את יעקב מוטל בביזיון, מיד בערה בו קנאת כבוד אבי אביו, חשב מחוץ לקופסא ומצא את הפתרון המהיר והיעיל ביותר .... מכאן אנו למדים יסוד חשוב, פעמים רבות אנו מקובעים במחשבה משום שהתרגלנו לנומרות מסוימות, משום שהשלמנו עם כל מיני מצבים טובים יותר או טובים פחות, או משום שאנו לא מצליחים להאמין בשינוי.

הא"ע מסביר שזו בדיוק הסיבה שסיבב ה' שמשא יגדל בבית המלכות להיות נפשו על המדרגה העליונה ולא תהיה שפלה ורגילה להיות בבית עבדים. האצילות נפש והנתק מחוויית השעבוד הביא לכך שמשא יטמון את המצרי בחול ולהושיע את בנות יתרו מהרועים. כאשר אדם חווה את השעבוד או לכל הפחות חי ליד השעבוד ורואה איך אחיו נאנקים בעול השעבוד, הוא מתרגל למראות ובסופו של דבר משלים ברמה זו אחרת עם המציאות העגומה. דווקא אותו אחד שלא חווה את השעבוד על בשרו וגם לא ספג יותר מידי מראות זוועה, הוא זה שמסוגל לחשוב מחוץ לקופסא, הוא זה שמסוגל להאמין בשינוי, הוא זה שמסוגל להפיח תקווה שיכול להיות אחרת. האיש המתאים ביותר לדבר הזה הוא משה רבנו!!! משה רבנו לא מתנתק מעמו משום שהוא לא מרגיש שייך, ה' מנתק אותו כדי לשמור על בריאות הנפש של המנהיג, כדי לשמור על האדם שיבוא עם אמונה ותקווה גדולה, לשמור על אדם שיביא אתו בשורה ויצליח לשדר שהבשורה הזו תקבל ביטוי במציאות.

16-17 – דוגמא עד כמה אדם גדול ככל שיהיה, אם הוא נמצא בתוך המערבולת החשיבה שלו פעמים רבות אינה נכונה, רואים אנו אצל עמרם. "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי". תמהו המפרשים וכי רק עכשיו עמרם התחתן עם יוכבד?

8-10 - ברגע שמשא מגלה שהוא יהודי הוא יוצא לראות את אחיו אבל המפגש לא היה ארוך מדי. ביום הראשון הוא טומן את המצרי בחול, ביום השני הוא מנסה להשכין שלום בין שני יהודים, שם הוא מגלה שנודע דבר הריגת המצרי ושפרעה רוצה להרוג אותו ומיד הוא בורח למדין. משה מגיע לבאר, הוא רואה את בנות יתרו ממלאת מים, פתאום מגיעים הרעים "ויגרשום", משה קם, מושיע אותם ומשקה את הצאן. הבנות מגיעות מוקדם מהרגיל לביתם ואביהם תמה "מדוע מהרתן בא היום". הבנות משיבות: "איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן". נעצור כאן. משה רבנו מכונה איש מצרי. מדוע? כי זה הרושם שהוא עשה עליהם, אולי בגלל הלבוש, והשפה ואולי בגלל משהו אחר, אבל סוף סוף עם ההבחנה של בנות מדין אי אפשר להתווכח.

חז"ל מוכיחים את משה על שלא מחה בבנות יתרו על שכינו אותו "איש מצרי", בניגוד ליוסף שהמראה היהודי היה חלק בלתי נפרד ממנו, עד שאשת פוטיפר מכנה אותו "איש עברי". גם יוסף אומר "גנב גנבתי מארץ העברים". הדברים לא נגמרו בתוכחה, אלא היו לכך השלכות כבדות משקל – "אמר לו הקב"ה מי שהודה בארצו נקבר בארצו ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו". למה יוסף מודה בארצו ומשה לא? אולי משום שמשא מרגיש פחות שייך, אומנם לא באשמתו, כבר בגיל שנתיים הפסיק לקבל חינוך יהודי, לעומת יוסף שעד גיל שבע עשרה גדל אצל יעקב אבינו וסופג הרבה יידישקייט!

11- הנתק של משה לא נגמר כאן. עוברים להם עשרות שנים עד ש'וימת מלך מצרים ויאנחו בני" מן העבודה ויזעקו ותעל שוועתם". הזעקה הזו היתה זעקה שהתחילה להכניס את תהליך הגאולה ממצרים להילוך גבוה. לשם כך נצרך לגייס את משה. בן כמה משה? הרשב"ם אומר שמה שנאמר "ויהי בימים הרבים ההם" הכוונה לאחר שהרג משה את המצרי. משה היה אז בן עשרים או בן ארבעים וכעת משה כבר בן שמונים. משה יושב במדין ארבעים או ששים שנה. בשלב הזה משה כבר יודע שאחיו נאנקים בשעבוד נוראי וכל השנים האלו הוא אינו מגלה שום כוונה לחזור לשם. אולי משום שהוא פחד שכל זמן שמלך מצרים חי, עדין מחפשים אותו, וכמו שהקב"ה אומר לו "כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך", אבל בשורה התחתונה משה מנותק מהשעבוד ומעמו.

12 – נביא את דבריו של הרב זקס המסכמים את המקורות האחרונים שראינו: על פי קורות חייו, משה אינו חלק מבנ"י. מה הוא כן? יש שתי תשובות אפשריות. הראשונה: משה הוא נסיך מצרים. בת פרעה אימצה אותו כשהיה תינוק. הוא גדל בארמון המלוכה. הוא היה לבוש כמצרי נראה כמצרי ודיבר כמצרי. כשהציל את בנות יתרו מתגרת ידם של רועים בריונים הן סיפרו לאביהן בבית: "איש מצרי הצילנו". אפילו שמו, משה, ניתן לו ביד בת פרעה. התשובה השנייה שמשא הוא מדייני. כי אף כל פי שחונך כמצרי, הוא נאלץ לעזוב את מצרים. הוא קבע את ביתו במדין, התחתן עם אשה מדיינית ושמה ציפורה, בתו של כהן מדייני, והסכים לשבת שם ולחיות חיי רועים שלווים. אנו נוטים לשכוח שמשא בילה שם שנים רבות. הוא עזב את מצרים כאיש צעיר, ואילו בתחילת שליחותו, כשדיבר לראשונה אל פרעה היה בן שמונים שנה. ככל הנראה חי את רובם המכריע של חייו הבוגרים במדין, הרחק מבני ישראל והרחק מן המצרים.

קעת נוכל לשאול את השאלה השנייה, אם כך הם הדברים מדוע דווקא משה נבחר להיות השליח לגאול את ישראל. וכי

הוא ראשון". אך היא גופא קשיא מדוע משה לא נותן שמות לפי סדר המאורעות? אלא שכנראה שמה נותן את השמות לפי מה שבוחר בו. משה אומנם נמצא במדין ארבעים או ששים שנה, אבל התחושה שבוחרת בו לאורך כל הדרך היא "גר הייתי בארץ נכריה" ומבאר האו"ח שאין להבין שמה מתגגע לחיי השלווה שלו בארמון במצרים אלא הוא מתגגע לאחיו היהודים הסובלים במצרים. למשה רבנו מספיק היה לצאת ולראות בסבלותם של אחיו כדי לעורר בו את רגש החיבור והגעגועים. אם קודם אמרנו שמה כביכול מפתח זרות לעמו עכשיו אנו מבינים את ההפך הגמור, משה מחובר ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. משה רבנו הוא כל כולו ישראל!!! אין יותר כלל ישראל ממה רבנו!!!

משה רבנו הוא שילוב של קשר עמוק לעם ישראל מחד ולנתק מכל צרת השעבוד שמשאיר אותו עם יכולת חשיבה צלולה ומרוממת מאידך. משה רבנו מנותק פיזית מעם ישראל משום שהקב"ה מנתק אותו וכמו שמשער הא"ע "אולי סבב ה' זה", אבל נפשית משה לגמרי מחובר. וכמו שכותב הרב זקס "מתברר שמה לא הרגיש בבית במדין, אמנם שם הוא גר, אך להרגשתו הוא עדין גר ונכרי, בהכרתו הוא אינו מדייני. בני"הם אחיו ואת אחיו הוא מבקש. אולי הוא נראה כמצרי אבל בתוך תוכו הוא יודע ששורש מהותו אחר ולשם הוא מרגיש שייך ולשם הוא מרגיש מחובר.

להיזהר ממרובעות שנובעת משטיפת מוח

22 – חלק מהחוסר יכולת לחשוב מחוץ לקופסא כאשר אדם נמצא בתוך הבוץ, נובע, לא רק מכוח ההרגל אלא ממה שמכונה "שטיפת מוח". נניח רגע לבני"ה ונעבור לצד המצרי. כיצד יתכן שעם שלם יהיה מוכן לשעבד ולהתעלל באופן כל כך חמור בעם אחר מבלי שהם ירגישו בעוול? נחזור לפרשת "ויגש" ונראה דבר מעניין. שנות הרעב החלו, המצרים קונים מזון אבל לאט לאט הכסף נגמר, הם מוכרים את המקנה, אבל גם המקנה נגמר, הם שבים ליוסף ובידם הצעה "לא נשאר לפני אדוני בלתי אם גוינתו ואדמתנו, למה נמות לעיניך, גם אנחנו גם אדמתנו קנה אותנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה...". ננסה להבין מה קורה כאן, יש עם שלם שמפתח תלות גמורה במלך. כל הרכוש, האדמות ואפילו הגוף של אנשי המדינה נעשה רכוש של המלך. המציאות הזו היא זו המאפשרת להוציא את גזירת השעבוד אל הפועל מבלי שיהיה פוצה פה ומצפץ. במציאות כזו, גם אם נראה לך שיש כאן עוול, סוף סוף אפילו אתה לא שייך לעצמך ואין שום משמעות לקול שאתה משמיע. במציאות כזו מתאפשר לשלוט על המוחות של האנשים, לנטרל מהם כל חשיבה וכך להפוך אנשים לרובוטים שעושים את הדברים משום שזו הנורמה כך מקובל ולא משום שכך צריך וכך נכון.

כיום לא צריך לקנות את הגופים כדי לשטוף את המוח, אמצעי התקשורת מאפשרים לעצב את מחשבות האדם. כשרב בישראל מעז לומר שמציאות נורמטיבית היא מציאות של בעל ואשה ומציאות של אשה ואשה וגבר וגבר זו מציאות לא נורמטיבית ומיד כל התקשורת קופצת, מכפישה ומסיתה זו שטיפת מוח!!! יש אנשים שנולדו עם נטיות הפוכות, אבל יש אנשים שפתחו טבע שני משום שטפטפו להם לראש שזה נורמטיבי. לפני הגירוש החיילים עברו שטיפת מוח קשה מאד. שיחות יומיומיות עם פסיכולוגים ועם אנשי הסברה שמחדדים את "הטוב" הטמון במשימה הכל כך "חשובה".

אלא שעמרם היה גדול הדור ובשעה ששמע על גזירת פרעה "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו" עמד וגירש את אשתו ובעקבותיו הלכו כל בני". בתו מרים האירה את עיניו לךך שמעשה הגירושין אינו נכון שהרי פרעה גזר רק על הזכרים ואתה גוזר על הזכרים ועל הנקבות. שמע עמרם את דברי בתו הלך והחזיר את אשתו ובעקבותיו החזירו כל ישראל את נשותיהם. עמרם היה שקוע עמוק בתוך צרת השעבוד והתוצאה היתה שבמעשהו הוסיף גזירה על גזירת פרעה, כמובן שכוונתו היתה לטובה, אך מציאות השעבוד גרמה לו לחשוב בצורה לא נכונה. גם אדם שיש לו ידע, יכולת וכשרון להוציא אנשים ממצבים לא קלים, כאשר הוא עצמו נמצא במצב מעין זה קשה לו לרומם את המבט ולחלץ את עצמו. בגמרא מסופר שלר' יוחנן היה כוח להקים חולים ממיטתם. ר' חייא בר אבא חלש ור' יוחנן עלה לבקרו. שאל ר' יוחנן את ר' חייא "חביבין עליך יסורין?", השיבר' חייא: "לא הן ולא שכרן". אמר ר' יוחנן הושיט לי את ידך, ר' חייא הושיט ור' יוחנן הקים אותו, כלומר התרפאה מחוליו. לאחר זמן חלה ר' יוחנן, ר' חנינא עלה לבקרו ועשה לו אותו דבר. שואלת הגמרא, לשם מה נזקק ר' יוחנן לר' חנינא, הרי כשם שהקים חולים ממיטתם יקים גם את עצמו? מתרצת הגמרא תירוץ שהוא אבן יסוד בכל תורת הנפש: "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים!!!", כלומר, לא משנה כמה ידע וניסיון יש לך, פעמים רבות אין לאדם את הכוח לחלץ את עצמו, מדוע? משום שכשהוא נמצא בתוך הבוץ המחשבה שלו אינה צלולה, קשה לו לרומם את המחשבה ולחשוב בצורה נקייה.

זה היה היתרון הגדול שהיה למשה על כל גדולי הדור, משה בא מבחוץ והם היו בפנים!

גם לבא מבחוץ חייב שתהיה נגיעה

עלינו להקשות קושיא, הרי כאשר אדם בא מבחוץ בדר"כ פחות אכפת לו. כאשר אדם מרגיש מחובר למשהו הוא יפעל מתוך מסירות גדולה הרבה יותר ממי שמגיע מבחוץ ולא חי את המציאות. נתבונן על משה ונראה שמה לא לגמרי בא מבחוץ...

18-21 – ראינו כבר את הפעולה הראשונה שעושה משה ברגע שמגלים לו את זהותו היהודית – "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם". מדברי הרמב"ן משמע שלא היה שהות, אלא מיד כש"הגידו לו אשר הוא יהודי", היה חפץ לראותם בעבור שהם אחיו". ננסה להיכנס לסיטואציה של משה. נסיך שגדל בבית הארמון, לא יודע מהומה על זהותו האמתית. כל מה שהוא רואה כל השנים האלו זה עם שלם נאנק וסובל, הוא חי בחיי פאר אבל הוא בוחר לא להישאר שם. הוא יוצא אל אחיו, הוא לא מסוגל להשאר עוד בארמון, הוא גם עושה פעולה מסוכנת שברור לו שברגע שהדבר יודע למלכות אחת דתו להמית, הדבר נודע והוא נאלץ לברוח למקום שהוא כלל לא מכיר. כל זאת מדוע? בגלל ש"הגידו לו אשר הוא יהודי"!!!!

נמשיך הלאה, משה מגיע למדין מתחתן עם ציפורה ונולדים לו שני ילדים. לבן הראשון הוא קורא גרשם "כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ולשני הוא קורא אליעזר "כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה" (כשניסו להרוג אותו לאחר שטמן את המצרי בחול). לשון הפסוק הוא "שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה". מקשה החזקוני מדוע על אליעזר נאמר "ושם האחד" ולא "ושם השני"? ומתרחץ "לפי ששמו נקרא על מאורע ראשון שאירע לו שעליו ברח מצרים ונדמה לו כאלו

תלמיד לרב לא מובא ותמה ה'לחם משה' מדוע הרמב"ם השמיט דין זה. תירץ ה'משנה למלך', משום שאינה דומה תוכחה של רב לתלמיד לתוכחה של תלמיד לרב. הרב יכול להוכיח את התלמיד במילים קשות אבל תוכחה של התלמיד אינה מגיעה כתוכחה אלא כברור, לדוגמא, תלמיד שרואה את רבו עובר על דברי תורה אומר לו למדתנו רבנו כך וכך. לעולם לא נגשים לרב מתוך נקודת הנחה שהוא לא בסדר אלא מתוך נקודת הנחה שאנחנו לא מבינים. מה אנו למדים מכאן? התורה לא אומרת לך תקבל את הכל כברור מאליו, אם יש דברים שנראים לך לא נכונים, לא מוסריים, לא הגיוניים תברר ותשאל. כל מפקד מפקד להיות מפקד בינישים, מדוע? משום שהם צריכים להבין הכל... אין זה אומר שאנו מתנים את הציות לפקודות בהבנה (אלא אם מדובר בפקודות לא חוקיות) אלא שאנו התחנכנו לברר, התחנכנו להבין, התחנכנו לא לדכא את השכל וללכת אחרי הזרם בלי לחשוב. לא צריך לקבל מכל רב – "אם רומה עליך כמלאך ה' צבא-ות קבל תורה מפיהו ואם לא אל תקבל!!! מסופר בגמרא על תלמיד חכם שנודה משום שיצאו עליו שמועות רעות. התורה דורשת מאתנו לבחון את הדברים, אין כוונת התורה שנעשה רק כשאנו מבינים, אלא שההבנה תהיה חלק מהחיים שלנו. אין הכוונה למחוק את כל מושג ה"התבטלות", ההתבטלות אומרת לנו שגם אם נראה לנו שהרב טועה יתכן מאד שאנחנו הטועים, וחלק מתהליך ההתבטלות היא לא לחלוק אלא לברר, לצאת מנקודת הנחה שהרב צודק ואני טועה ואני בא לברר את הדברים ולעמוד על טעותי, והיה ואם לאחר הברור עדין האדם מתקשה לקבל את דברי הרב, יתכן מאד שעליו לחפש לו רב אחר משום שרבו כבר אינו דומה עליו למלאך ה' צבא-ות. יש מסבירים שאפילו אומר על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל, אין הכוונה שהרב אומר דברים לא הגיוניים, אלא שפשוט השואל עומד מול הרב והשמאל של הרב הוא הימין של התלמיד והימין של הרב הוא השמאל של התלמיד. הברור מביא את התלמיד לעמוד בצד של הרב ולהבין שמי שחשב לא הגיוני היה התלמיד ולא הרב....

חשיבה מחוץ לקופסא אצל האדם מול עצמו

31-32 - מציאות נוספת בה האדם נתון בכמין כלא, עד שהוא אינו יכול להתיר עצמו זו מציאות של השתעבדות לתאוות ויצרים. במקרים קיצוניים אנחנו מכנים את המצב הזה "מכור". כל אדם יודע מה נכון ומה לא נכון, מה מותר ומה אסור, אבל לא כולם מצליחים להתנהג על פי המותר ולא על פי האסור, מדוע? משום שכמו שבשטיפת מוח משתקים את השכל של האדם, כך גם האדם בוחר ללכת אחרי תאוותיו ולשתק את השכל. אם נשאל את האדם, האם אתה רוצה להיות במקום אחר הוא מיד ישיב לנו בוודאי, לא כי הוא מדבר מהפה ולחוך, הוא באמת רוצה להיות במקום אחר, אבל השעבוד שלו לתאוות וליצרים גדול מהרצון להיות במקום אחר. על הרשעים כתוב שהם ברשות לבם – "ויאמר עשו בלב", לעומת הצדיקים שליבם ברשותם – "וחנה היא מדברת על לבה". המשמעות אם הלב ברשותנו או אנו ברשות הלב היא בדיוק בנקודה הזו, מי שולט על מי, האם הלב מכבה את השכל או האם השכל מנהל את הלב. וכמו שכותב השפתי חכמים "לפי רצונותיו ותאוותיו משעבד את שכלו כדי להתאימו עם רצונותיו".

כשבמשך שנים מסיתים נגד ראש ממשלה, בסוף מגיעים למצב שכל מי שמעז לחשוב אחרת אחת דתו להמית, לא משנה מה המעמד שלך, אפילו אם אתה יועץ משפטי אין שום סיכוי שתגיד משהו אחר.

כשעומד ח"כ, מגייס אליו את התקשורת ומכפיש את הציבור החרדי ומצייר אותם כטפילים מבלי להראות את הצד ההתנדבותי והתורם (ארגון הצלה, עזר מציון, ידידים, עזרה למרפא, יד עזרה ושולמית, בוני עולם ועוד עשרות ארגונים) לאט לאט זה מחלחל וכך יוצרים שנהא נוראית כלפי ציבור שלם. כנ"ל ביחס למתנחלים ועוד עשרות נושאים. כל המציאות היום עובדת על שטיפת מוח, שלא לדבר על פרסומות וכדו'.

23-24 - מעניין לראות שבתוך השטיפת מוח המצרית היתה אשה אחת שלא היתה מוכנה ללכת אחרי הזרם. "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור... ותרא את התבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה" היא פותחת את התבה ורואה נער בוכה "ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה". לפי השטיפת מוח השלב הבא היה צריך להיות "ותשליכהו אל תוך המים", אבל לא!! השלב הבא היה שהיא מחפשת מנקת יהודייה ולאחר שמשה נגמל מהחלב "ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא את שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו". האו"ח מקשה שבקריאת השם של משה אנו מוצאים שינוי מקריאת השם של יצחק, יעקב והשבטים, בעוד שאצל יצחק יעקב והשבטים הטעם לשם מופיע לפני השם כדוגמת "כל השומע יצחק לי ותקרא את שמו יצחק", אצל משה אנו רואים שהשם קודם לנתינת הטעם. הסיבה לכך אומר האו"ח הקדוש שבתייה ביקשה להסתיר את הטעם לשם משה, משום שלא רצתה לחשוף את מעשה ההצלה שלה, שהרי מעשה ההצלה היה הפך רצון כל עמה שדבקו בגזירת "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו" ולכן קראה לו סתם משה והכתוב גילה לנו את הטעם.

בתייה בת פרעה לא השתעבדה כשאר בני עמה, היא היתה הבת של המלך, היא לא נזקקה למסור את כל רכושה ובטח שלא את גופה ומשום כך היא הצליחה להשתחרר ולא להיות מושפעת מהשטיפת מוח וכשראתה עוול פעלה בתבונה נגד כל עמה. השם משה שנתנה בת פרעה מבטא את העובדה שבת פרעה נשארה משוחררת מהדעות הכוזבות, השם משה מבטא את החשיבה מחוץ לקופסא ואת אי ההליכה אחרי הזרם. זו בדיוק התכונה שהיה צריך משה כדי להיות מושיען של ישראל ומשום כך קבע הקב"ה שכך יהיה שמו, כדי שגם הוא, משה, ישתמש בכוח הזה לגאול את ישראל וכפי שאומר הספורנו שבתייה קוראת לו משה כדי להורות שכשם שהיא מילטה אותו מן היאור כן ימלט הוא את האחרים.

תורת ישראל דורשת מהאדם לחשוב

25-29 – לכאורה ניתן להקשות שגם היהדות היא שטיפת מוח, שהרי כתוב מפורש "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" ומפרש רש"י שאפילו אומרים לך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל עליך לציית למה שאומרים. מצד שני אנו רואים שבמצוות תוכחה נאמר "הוכח תוכיח" וכבר תמהו בגמרא מדוע נאמר פעמים "הוכח תוכיח", תירץ רבא שהתוכיח הראשון בא להורות לרב להוכיח את התלמיד וה"תוכיח" השני בא להורות שגם התלמיד יוכיח את הרב. לכאורה איך הדברים מסתדרים, מצד אחד אומרים להאמין לרב אפילו אם אומר על שמאל שהוא ימין ומאידך אומרים שכאשר רואים שהרב פועל לא נכון עלינו להוכיח אותו? אלא שברמב"ם הדין של תוכחת

לא כולם צדיקים ולא כולם מסוגלים להשליט את השכל על הלב, בטח כאשר מדובר בהתמכרות, אך מאידך לא כולם רשעים שבחורים במכוון להשתיק את השכל וללכת בשרירות לבם. רבים נמצאים בנקודת התפר, הם רוצים להיות במקום אחר אבל הם אינם מצליחים, אז מה עושים? כאן נכנס היסוד שלמדנו היום, צריך לקבל עזרה מבחוץ, צריך מישהו כמו ר' יוחנן שיתן לנו את היד וירם אותנו, צריך קבוצת תמיכה שתסייע לנו להתרומם. יש הרבה שיטות והרבה אנשים שמוכנים ויכולים לעזור, העיקר שאדם ידע שאם הוא למצליח לעזור לעצמו, עליו לקבל עזרה מבחוץ.

חברים יקרים!!

הקב"ה מסבב שרוב שנות חייו של משה הוא יגדל מחוץ לחוויה של עם ישראל, במשך שמונים שנה הקשר הפיזי היחיד של משה עם עמו נמשך יומיים בלבד וגם שם המפגש גרם לנתק ארוך יותר.

הסיבה שכך ה' גלגל את הדברים, משום שכאשר אדם נמצא בתוך מציאות של שעבוד הוא מתקשה לחשוב מחוץ לקופסה, המחשבה שלו כבולה ופעמים מדוכאת. דווקא אדם שבא מבחוץ, מנותק מהרגשת העבדות הוא האדם שדרכו תבוא הישועה. משה נקרא בשם 'משה', משום שבשם זה ביטאה בתיה בת פרעה את השחרור שלה משטיפת המוח המצרית, לשחרור הזה היה זקוק משה רבנו כדי לגאול את ישראל.

משה מנותק מעם ישראל רק במובן הפיזי, אבל במובן הנפשי והרגשי כל תשוקתו היא רק להיפגש עם אחיו ולהיות עמם. גם כשמביאים אדם מבחוץ חייבים לוודא שיש לו נקודת חיבור עמוקה, נקודת חיבור בשילוב חשיבה מבחוץ יוצרת מצב אידיאלי.

התורה מחנכת אותנו לחשוב ולא להיות מושפעים משטיפת מוח. כאשר תלמיד רואה אצל רבו דבר שהוא לא מבין, חובת התלמיד לברר את הדברים מול הרב בצורה מכבדת בלשון של "ילמדנו רבנו".

גם האדם מול עצמו כאשר הוא מרגיש שקוע עמוק בתוך עצמו עליו לדעת שפעמים רבות עזרה מבחוץ תרומם אותו ותוציא אותו מבריא עמיקתא לאיגרא רמא.

שבת שלום ומבורך!!!

